

168 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
hebben / van dooz de selve oberheezd / of ingeslokt te worden / haaz
inboefemen / sou sektezlykt zyn reekeninge ten eenemaal bekeezd ge-
maakt zyn. Behalven dat de voozgemelte insigten nog wel op
haaz allez favorabelste dienden genomen te worden / zoo wanneerte
aan de eene zyde ten eenemaal van den doodelyken haat en af-
keer / tegens de zoo genaamde Ketters gesuibert / en aan de andere
zyde / tegens alle intrigues zouden gebepligt zyn.

'k en geloobe niet / dat ik H. Ed. aangaande het gene ick H in
desen tegenwoordigen belooft hadde / iets naders / immers van eenige
aangelegenheid heb te seggen, Derhalven ben / en blyve

MYN HEER, &c.

SEVEN

SEVENDE BRIEF.

Van den Godsdienst, Zeeden, Taal,
en Gewoontens der Portugiesen, &c.

MYN HEER,

't **S**ou onnodig sijn / **A Ed.** te seggen / dat de Portu-
giesen / soo wel als de Spanjaarden van den
Roomsen Godsdienst sijn / en dat'er geen an-
dere als dese in haar Land geleden woꝝd: want
de saak is al te bekend / als die vooz iets
nieutwoꝝ / of vooz iets dat de wereld onbekend sou
sijn / te debiteren. Ter contrarie is'er geen Ma-
tie in de heele wereld / die sulken grooten ontzag/
of lieber 100 bunden en slaasagtigen onderwerpinge vooz den Paus van
Romen herse / als dese.

Inleidinge

Blinden
yver der
Portugie-
sen.

Van de Franssen / die by de Spanjaarden en Portugiesen vooz Va-
staat Catholijken te boek staan / wil ik niet eens spreken: Maar de
Spanjaarden selfs / hoe blind en bygeloobig sp in het oeffenen van haar
soo genaamde devotien sijn / mogen egter ten desen opsigte in geenen
deele by haar halen: tot soo verre dat het Souveraine gesag van sijn
Pauselyke Heiligheid / nergens tot sulken hoogen toppant geklommen /
en sig nergens soo wel gemeinteneert heeft / als in Portugaal: heb-
bende de Koningen selfs tot allen tijden soo grooten onderwerpinge vooz
dit Opperhoofd der Roomsche Kerke gehad / datse die van haar Koning-
rijk daar aan of gansch onderwoꝝpen / of immers gansch slautw daar
tegen beschermd hebben. En gelijck de Koningen van Byzantijk / de
Allerchristelijckste, en die van Spanjen / de Catholyke genaamd woꝝ-
den: soo hebben die van Portugaal het altijd vooz een eere gerekend /
sig een Alleronderdanigste Soon, of Alleronderdanigste Soonen van
de Kerke te noemen. En dit dunkt my dat ik verplicht ben / **A Ed.** in
het verbolg wat nader aan te toonen.

Groot ge-
lag van
den Paus
in Portu-
gaal.

Men weet ten overbloede / hoe groot het gesag der Pausen in boozle-
den tijden over de gansche Christen wereld geweest is / en dooz wat mid-
delen sp het selve verkreagen en gemeinteneert hebben / niet tegenstaande
de oppositien / diese by na over al handen / by soodanige Dozzen / die
salours sijnde van haar eigen Souvereiniteit en Wijsheid / deselve of

170 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
sogten te bewaren / of waerom te krijgen. Maar van Portugaal moet
men seggen / dat het selve dit als eigen schijnd te hebben / dat gelijk er
geen Koningrijk is / soo seer onderwerpen aan den Stoel van Romen;
het selve nog boven dien een verdienste in dese gewillige onderwerpinge
schijnd te stellen.

Andere Natien hebben doen sien / datse in een staat van geweld en
bedwang waren / wanneer de Pausen soodanigen volstagen heerschappie
over haar gebuzikten; en hebben dese oppressien van sig zoeken af te
weeren / een ieder na tijds gelegenheid / en vermogen: terwijl de Por-
tugiesen met de handen over malkander hebben geseten / en niet de minste
beweginge maakten / dragende dit jok tot het tegenwoordige oogenblik /
en sig selven / wat meer is / een verdienste daar van makende.

Wel is waar / datse somtijds onder dien last onberduldig getworden
sijn / en datse van desselvs swaarte en prikkelingen meermalen geboellig
sijn getweest: maar dit alles heeft tot hier toe den heer nog de couragtie
in haar niet konnen ontsteeken / om van deselve ontslagen of verligt
te worden.

Door wat
middelen
het selve
van tyd
tot tyd be-
vestigt is.

Alphonus de Eerste weigerde de Kroon van Portugaal aan te ne-
men / vooren al eer hy sig tributair van sijn Heiligheid had gemaakt.

Johannes de Tweede / die in een andere occasie / soo wel als eenig
Prins van de wereld sijn Koningrijk gesag wist staande te houden /
ging sijn eerste Doosfaat nog te boven / in ontsag en eerbied vooren den
Stoel van Romen te toonen. Want hy gaf aan den Paus een soort
van een absolute authoriteit over alle sijn Staten; toetsaande dat de
Bullen van den Paus in het toekomende souden gepubliceert worden /
sonder van den Cencelier / of van eenig ander Minister van den Ko-
ning / geexamineert te sijn. Een saak die nochtans vooren desen altijd
was gepractiseert getweest / en die in andere Koningrijken altijd zorg-
buldig wordt onderhouden / om te beletten dat de Regten en Vrijheden
van den Sonberein niet benadeeld souden worden.

Wanneer den Grootmoedigen Popsi / Johannes de Derde / met de
grootste berontwaardiging van die van het Hof van Romen gehan-
deld was; en dat selfs die gene die hem dit ongelijk hadden aangedaan /
begonnen te vreesen / dat hy sig daar over geboellig sou toonen: soo
bersekerde haar Ignatius Loyola / Stambader van de Jesuiten /
datse niet te vreesen hadden: Want dat hy wiste dat den Koning van
Portugaal soo goed Catholijk was, dat hy geen swarigheid sou maken,
van sonder het minste teeken van ongehoorsaamheid of tegenstrevigheid
te verdragen, dat men sijn Baard met voeten trapte voor sijn Hei-
ligheid.

En den dapperen Sebastiaan / wanneer den Paus / om de ambitie
van desen jongen Heer te flatteren / en sijn passie nog meer gaande te
maken / hem dede seggen / soodanigen tijtel vooren sig te verkiezen / als
hy begeerde; soo antwoorde den Koning / dat hy geen ander tijtel be-
geerde / als die sijn Doosfaten soo wel berdiend hadden / te weten van
Allergehoorsaamste en Onderdanigste Soon van de Kerke.

Dese

Deze groote onderwerpinge van de Koningen van Portugaal booz den Stoel van Romen / heeft aan den Paus dat boozdeel gegeven / van een absolute heerschappie in dat Koninkrijk te bevestigen.

't Is waar den Paus heeft den tytel van Souverein niet / als booz het Geestelike: Maar ondertusschen behandeld hy de saken in dier boegen / dat het Tydelike het Geestelike meest volgd / in ordine ad Spiritualia. Van gelijken en behorfa de Paus de moeite niet te nemen / van het Soubernement van den Staat te besorgen / nog sijn geld daar toe te employeren: egter en laat hy niet na / de magt ende het inkomen van en over het selve te hebben.

Hy houdt gedurig een Puntius tot Lissabon / die met de authoriteit van een Legaat bekleed is / en aan den welken niets ontbreekt / als den tytel van Onder-koning. Hy exerceert een jurisdictie in sijn eigen Hof / van waar men niet kan appelleren als tot Romen / en sulks over het gansche lichaam van de Geestelikeheid; dewelke met alles dat van deselve dependert / wel booz de helfte van het Koninkrijk mag genomen worden. Altoos men geloofd in 't algemeen / datse meer als twee derden van de goederen van het selve besitten.

De Seculiere Geestelikeheid / die meer als de rest van de heerschappye van den Paus bezijd is / is egter Zynsbaar aan den selven / en men dwingt haar groote sommen af booz de Collatien van Beneficien / en booz de Bullen van de Bisschoppen. Eer dat een Aartsbisschop van Chora in sijn Stoel bevestigd is / soo moeten'er ten minsten tnegentig duysend Rijksdaalders booz tot Romen betaald sijn; en men mag staat maken / dat de rest na proportie geeft.

Belangende de Reguliere Geestelikeheid / deselve sijn als immediate Leenmannen / of liever Soldaten: niet datse sijn Heiligheid tot laste sijn; Want se leven op discretie / en houden het gansche Land ondereen sooz contributie / terwijl hy / als haar Opperhoofd / sijn deel van den buit trekt: hebbende elk Klooster gedurig iets te doen by den Puntius / of by de Agenten tot Romen; 't is om eenige Privilegien / Indulgentien / of Composieten te verkrijgen booz Missen die niet gedaen / maar wel betaald sijn (want sy hebben'er somtijds eenige duysend van diergelijke van onder de hand; en uit kragte van een Compositie die tot Romen gemaakt is / geld een groote Misse / die op een gezwilligerde Autaar gedaen is / soo veel als alle de andere) of om de Ministers van dat Hof van de Contestatien die sy onder malkander hebben te onderregten. In alle dese occasien / segge ik / word het geld uit het Koninkrijk na Romem gebracht / 't welk sekerlyk / als ieder kan begrijpen / geen klein somme moet opbrengen.

Wanneer een Munnik over de Bergen trekt / dat is / na Romem gaat / soo is hy soo wel met Wisselbyleven booz heimelike Diensten boozsien / als booz Openbare; en men sou het Hof van Romem niet meerder konnen te laste leggen / als het in desen opsigt wel verdiende. Een Munnik word op sijn enkel seggen geloofd / hoe veel of weinig kosten hy gedaen / en hoe veel of weinig hy verschooten heeft: Inboegen

Den Paus heeft een absolut gefag in Portugaal.

Trekt een ongelouflijk geld uit dit Koninkrijk.

by een considerabele somme of te rugge houden / of na sijn welgebalen detourneren kan; te meer om dat het selve heel selden / als door een bysonder toeval / ontdekt kan worden. Ondertussen is het geen bzeemde saak / dat men'er blind die een duisend Rijksdaalbers of meer in reekeninge brengen / vooz saken daarse noit voet om verzet / of zelfs het allerminste vooz gedaan hebben.

Dag dit en is het eenigste middel niet / waar door de rijkdommen van Portugaal na Romen getrokken worden: Maar sijn Heilichheid heeft sijn bysondere Collecteurs / die men Apostolische Ontfangers noemt; om soo wel schattingen van de Onderdanen van Portugaal / als van sijn eigen te ontfangen / en om sijn deel te trekken van den Tax die den Koning door toelatinge van den Paus / heeft in sijn eigen Domeinen.

De Dispensaties van de Houwelijken moeten hem sekerlyk vooz een vaste en seer aanmerkelijke inkomst verstreken: want de graden / in dewelke het verboden is te Trouwen / sijn so meenigvuldig in de Roomsche Kerke / soo wel ten opsigte van Bloedmaagschap / als van andere geestelyke relatien (by voozbeeld / wanneer men een kind ten Doop houdt / of diergelyke) dat'er nauwelijks een houwelijck tuffen bureu / en goede bekende / kan gesooten worden / sonder dispensatie: en selden siet men gebeuren / indien het andersins oit gebeurd / dat soodanigen Houwelijck by faute van dispensatie word herbzooken; mits dat de geinteresseerden andersins den pzyjs die daar toe gesteld word willen betalen: Indien'er de Contrahenten ernige swarigheid in binden / soo beginnense van het einde / dat is / se Trouwen / cerse dispensatie versoeken / en selden siet men dat haar deselve in soodanigen gevalle gewelgerd word; maar dan steld men den pzyjs ook soo hoog als mogelyk is / na de hoedanigheid van de personen / na de proximitet van het maagschap / of van eenige andere relatie / die men gelyk wy gesegd hebben / geestelyk noemd. Invoegen dat het geen wonder is / dat'er groote sommen van groote Familien getrokken worden; die niet alleen gemeenlyk onder malkander Trouwen / maar somtijds ook de Werten van de natuur by die gelegenheid soo grooten geweld aandoen / dat het Huis van Oostenryk inde laaste eeuwte niet meer gesonsondereert / en onder den anderen vermengd door malkander gewas / door de vershelde Takken / die op een wonderbaarlyke wyse vlogten waren / als tegenwoozdig sommige vermaarde Familien in Portugaal.

Met een woord / Portugaal is een Koningryk / 't welk soo veel opbrengt door sijn Pauselyke Heilichheid / dat indien het mogelyk was / dat men het selve niet kon opcyfieren / men sekerlyk soude bevinden / dat het selve verre sou overtreffen het geen'er den Koning van Portugaal zelfs van trekt. Ja ik segge / dat de geselde inkomsten soo groot en aanmerckelyk sijn / dat by al dien'er geen pzoemte ozde tegen gesteld word / het Koningryk gebaar loopt / van eer lange ten eenemaal te worden uitgeput.

Dit nu sal aan andere Natien van Europa seer vzeemd schynen/wanneer men aanmerkt de grootte voordeelen die dit Koninkrijk / door een Vrede die meer als dertig jaren geduurd heeft / had kunnen genieten; gedurende welken tijd alle andere gedeelten van de Christenheid by na in gestadige Oorlogen geweest sijn. Ten minsten sou men mogen gedenken / dat gedurende den laastien oorlog / die onder andere avantagien soo grooten en voordeeligen Commercie met Engeland voor dit Koninkrijk verkregen heeft / dat men al haar koopmanschappen tot een ongelooftijken prijs heeft afgehaald / ja tot soo verre dat men'er eens soo veel als voor desen voorgegeven heeft: Men soude dan / segge ik / hebben mogen gelooven / dat de rijkdommen en den overbloed sekerd die tijd door gansch Portugaal waren bespreid geweest. Maar de onderbindinge leerd het tegendeel / en soo veel als sekerd dien tijd het Land doorzeif hebben / hebben een gansch ander gedaante in het selve gebonden. En wanneer de Staten van het Koninkrijk het laatstemaal vergaderd waren / so hoorde men niet als klagten van een algemeene armoede en desolatie; sonder dat eventwel eenige middelen wierden voorgeslagen / om in die alles te remedieren.

Hebbende dus aangetoond / hoe grooten onderwerpinge de Portugiese Natie voor het Hof van Rommen hadde / soo scheen de billikheid te vereischen / dat men ihang seide / wat voordeelen een Natie / die uit een kinderlijke liefde en genegenheid soo veel voor den Heiligen Stoel gedaan en geleden heeft / heeft genoten / of wat Vaderlyke rederheid den Paus aan den Koning van Portugaal getoond heeft / die de gunst van sijn Heiligheid met sulken standvastigen pber en gehoorzaamheid heeft soeken te meriteren. Ten minsten sou men seggen / dat den Heiligen Vader een groot onderscheid behoorde te maken / tussen de teekenen van sijn Vaderlyke affectie / ten opsigt van desen Benjamin / van den welken hy soo veel vermaak ontfangen had / en tussen sijn andere kinderen / die door haar wederhoorige gedrag hem een gedurig hertseer en berdziet hebben aangedaan. Want hoe dikwils is hy voor desen met sommige sijfhoofdige Keisers gequeld geweest. Hoe dikwils hebben hem de Spanjaarden in de voorleden eeuwe in Italien gebrabeert. Hoe dikwils hebben de Franssen hem in sijn eigen Hoofdstad gehoord in onse dagen? En wat smaadheden heeft hy van de Italiaanse Prinzen moeten verwagten / en dat soo wel ten opsigt van haar geestelyke / als natuurlyke relatie diese tot sijn Heiligheid hadden; inboegen dat men uit die alles had mogen besluten / dat hy sijn allergezoorste en dierbaarste zegeningen voor sijn Allergehoorzaamsten Soon sou bewaard hebben. Maar het schynd dat sijn Heiligheid gansch strydbige sentimenten als andere menschen heeft: sijn grootste gunst bewijsende aan die gene / die niet anders als sijn gramschap te verwagten hadden; en sijn bloek uitslozende ter plaatse daar men sijn zegeninge te verwagten had; hebbende de Koninglyke Familie van Portugaal altijd veel reden van klagten ten desen opsigte gehad / soo dikwils alsse sig in verlegenheid heeft gebonden / en datse de protecie van sijn Heiligheid het meeste van noden had.

Sijnde dit ook de reden, waarom het selve gedurig aanlager Wal blyft.

Word des niet tegen staande gedurig seer hard van hem ghandels.

Soekt het
selve on-
der ver-
cheiden
pretexten
aan den
Stoel van
Romen te
brengen.

174 **I**s waar dat den Paus Gregorius de Dertienne / ten tijde wan-
neer Philippus de Tweede sig in staat stelde / om dooz kragt van Wape-
nen den eigentlichen Erfgenaam vande natuurlijke Successie te beroo-
ven / syn best dede / om hem op alle bedenkelijke wyse van dit boozne-
men af te raden : maar **H. Ed.** sal gelieven te wecten / dat het selve niet
soo seer geschiede / om den Cardinaal Hendrik / als een Wettig na-
volger / tot de Kroon te helpen / als wel om sig selven by tijd en wij-
len daar van te beeter te verseecken ; als van een goed het welke een
Cardinaal toebehoorde / en dat gebalghelyk by syn overlijden / soo wel
als de rest / aan den Heiligen Stoel verballen moest. En vermits hy
vreesde / dat dit gepretendeerde regt niet kragtig genoeg mogt bevon-
den worden / soo allegeerde hy nog een tweede ; sijnde dit nabolgende.

Alphonsius de Erste / die / gelijk wy gesegt hebben / syn Koning-
rijk aan den Heiligen Stoel tributair wilde maken ; had sich selven ver-
plicht / alle jaren vier oncen goud aan deselve te geven. Hier uit sozmeer-
de den Paus Gregorius een pretext / om de nakomelingen van desen
Koning van haar erffenis te pbyveren : allegerende dat het Koninkrijk
van Portugaal dooz dit middel een Leen van den Heiligen Stoel was
geworzen / en thans / by gebzek van mannelijke Erfgenaamen / aan
deselve was verballen. Maar dese pzetensien met deselve verontwaar-
diginge onthaald sijnde / diese verdienden / soo liet hy egter niet na /
den wettigen Erfgenaam soo veel te benadeelen als hem mogelijk was ;
en onder alle de pzetendenten / die sich tot de Successie op deden / be-
gunstigde hy die het meest / die'er het minste regt toe had / te wecten den
Bastaard Don Antonio : even eens als of hy met opset een Koninkrijk
socht te bzoullieren / het welke in alle de boozgaande Oorlogen / so wel
als in syn heele gedrag / een gansch ander onthaal van hem verdiend
hadde. Ondertussen bereischte de welboegentheid van den Heiligen
Vader / dat hy Philippus van syn booznemen socht te detourneren / om
met eenen de ruste van Itallen te beter te conferveren.

Maar wanneer Philippus sich in 't vervolg soo weinig aan
syn Heiligheid / als aan andere Pzetendenten sloozde / en dat hy
dooz kragt van Wapenen dit Koninkrijk onder syn geweld bzach-
te : soo maakte den Paus de minste swarigheid niet / van hem /
als wettige Koning van Portugaal / te erkennen : hoewel hy in
dit regard van de maximes van syn Boozsaten niet afweek ; die som-
tijds de grootste Usurpateurs booz wettige Koningen erkend hebben /
als onder anderen bleek in het boozbeeld van Bonifacius de Derde / ten
opzicht van den Keiser Phocas ; waar dooz van ook den Heiligen Stoel
tot soodanigen hoogte gekomen is / datse de wereld seberd dien tijd besde
tot schrik en tot verwonderinge gebiend heeft.

Maar op een gansch andere maniere wierd Johannes de Vierde /
Vader van den tegenwoozdigen Koning / en ontwisselbare Erfgenaam
van de Kroon onthaald tot Romen : in welk gebal de Portugiesen / om
de waarheid te seggen een onderwerpinge booz syn Heiligheid toonden /
die

Erkend
Philippus
de Twee-
de voor
Koning
van Por-
tugaal.

Sijn harde
handelin-
ge met Jo-
hannes de
Vierde, &c.

Die soo groot en soo standvastig was / dat ik niet en weet of ik my over de gabeloose lydzaamheid van dese Natie / of over den onversettelijken hoogmoed van sijn Pauselyke Heyligheid / het meeste moet verwonderen. Dit evenwel is'er een waarheid van / dat de oogen van het Hof tot Lissabon hier dooz soodanig verlicht sijn / dat de Ministers van het selve tegenwoozdig volkomen gever suadeert en overtuigd sijn / dat niemand soo qualyk dooz die van Romeen woord gehandelt / als sy luiden in detwelke den Stoel van Romeen nochtans soo oneindige verpliginge heeft. Ook hebben sy'er noch een gedurige geheugenis van / soo als de Pauselyke Afgesanten tot haar gzoote leedwesen onderbinden / en dikwils genoeg te kennen geven: en men seld booz vast / dat dit een van de booznaamste reden is / dat men tegenwoozdig een ander maniere van doen met het Hof van Romeen begint te onderhouden / ten eenemaal verschillende van die van haar luiden Boozsaten. 't Is de moeite waardig / dat wy die zaak wat verder ophalen / en dooz het aantoonen van sommige omstandigheden / wat nader ontbouwen.

Ma dat Johannes de Vierde op den Croon van sijn Boozvaders / dooz de algemeene toestemminge van sijn Volk en Onderdanen / bevestigd was / en in volkomen possessie van alle de Domeinen tot de Kroon van Portugaal behoorende / uitgesondert de Stad Ceuta, in Africa: soo begon hy te gedenken / dat het van sijn pligt was / een solemnele befendinge aan sijn Heiligheid te doen / om hem betuiginge te doen van sijn kinderlyke gehoorzaamheid: sijnde dit een gewoonte die by alle Roomsche Boozten onderhouden woord; en waar toe hy te meer oordeelde verplicht te sijn / ten deele om dese gewoonte beneffens andere op te volgen / ten deele om sijn eigen gesag daar dooz te meer by sijn Onderdanen te bevestigen. Ook had hy genoegsame reden van te gelooven / dat sijn Gesandschap wel soude onthaald worden. Want om niet te spreken van de verdiensten van sijn Boozvaders / soo maakte hy boven dien noch veel meer staat / op het god verstand tusschen den Paus en de Franssen; dewilke uit vranschap tegen de Spanjaarden / de belangens van Portugaal omhelst hadden / en de boozschyben sake aan het Hof van Romeen besolliciteerden.

Om dit Gesandschap te aangenamer te maken / soo verhoos hy een persoon die soo ten opzicht van sijn rang / als anders van een gzoote verdienste / en een Bisschop was; te weteen Don Miguel de Portugaal, Bzoder van den Gzaaf van Dimiofo.

Maar desen Ambassadeur tot Romeen komende / bevond wel haast dat hy daar te vergeefs gevonden was. Want den Paus / die sig in alle andere occasien soo weinig aan de Spanjaarden gestoord had; had op desen tyd soo grooten consideratie booz deselbe / dat hy / uit vrees van haar te mishagen / sig in staat toonde / den Koning van Portugaal de gzoote affronten van de wereld aan te doen.

Den Paus / onder wiens Regeeringe dit gebeurde / was Urbanus de Acht; van den welken men / ingeolge van sijn naam en plicht / gausch

gansch iets anders had moeten verwachten / als gemeenlijk boozt komt van die gene / die den Heiligen Stoel bekleeden. Maar sijn Heiligheid / sonder de minste achttinge te geven / of op de Character / of op de hoedanigheid van desen Ambassadeur / ook zelfs niet op de verplichtende boodschap / die hy quam doen : weigerde niet alleen hem gehoozt te geven / maar ook dat sijn Ministers hem boozt een Ambassadeur souden erkennen : tot soo verre dat desen Ambassadeur / die een gansch jaar te vergeefs om audientie te hebben gesolliciteert had / eindelijk genoodsaakt was / op die eigenste wijze te vertrekken als hy gekomen was.

De Portugiesen merkten dit aan als een affcont / het welke men aan geen Ambassadeur van eenig Afgodisch Boozt / of Mahometaan / doen konde / sonder het recht der Volkeren te schenden. Overtussen kon men by het Hof van Romeen geen grooter gunst verwerven / als dat'er een Congregatie sou worden gehouden / waar in men quangwys sou examineren / wat in dese gelegenheid diende gedaan te worden.

Dese Congregatie bestond uit de twee Barberins / en de Lanti / Bentivoglio / Roma / Palotta / Spada / Caetano / en Pamphilio. Den Cardinaal Francisco / sijnde de subste van de twee Barbarins / wierd President gemaakt / ten einde hy souze dragen / dat het resultat altyd volgens de intentie van sijn Oom was. Hy verplichteden Secretaris van de Ambassade / hem reekenschap wegens het recht van den Koning sijn Meester te geven : en wanneer men hier tegen niets wist in te brengen / soo begon hy te chicaneren ober de Rekeijke immuniteiten / die men quangwys sou geschonden hebben / en ober een verbaarlijk affcont / dat den Apostolyken Ontfanger sou wesen aangedaan. Men presenteerde reparatie van dit alles te doen : Maar sijn Eminentie gaf den Secretaris te kennen / dat sijn tegenwoordigheid begon te vervelen.

Belangende Pamphilio / detwelke / soo het scheen / van den secreetsten raad niet en was ; den desen was volkomen van abdis / dat men de Ambassadeurs van den Koning van Portugaal behoozde te admitteren / en sulks ten minsten na een possessie van vier jaren / die hy hadde / al was het dat men onderselde / dat hy ern Usurpateur was. En om sijn gevoelens te doen stand gzyppen / of immers te rechtvaardigen / soo selde hy / als sommige willen / een lang en seer geleerd discours ober dit subject op.

Maar soo ras als desen Cardinaal Paus geworzen was / onder den naam van Innocentius de Tiende, soo was hy van een gansch contractie sentiment / en men konde hem in geen deele overreden / dat een possessie van vier jaren genoeg was / om desen Koning het recht te geven / van een Ambassadeur na Romeen te mogen senden ; als nader uit het vervolg sal blyken.

Koning Johannes dan resolbeerde / by het verheffen van desen Paus / een ander aanbiedinge van sijn respect en onderdanigheid aan den Heiligen

ligen Stoel te doen. Maar byzefende het selve affront te sullen ontfangen / het geen hem van te booren was aangedaan: soo liet hy syn booznemen door den Minister van Byzankryk / thans aan het Hof van Romen residerende / bekind maken; maar hy kreeg tot antwoord / dat men niet sou gebogen / dat syn Ambassadeur / indien hy'er een wilsde senden / in de Stad sou komen. Evenwel veriep syn Heiligheid; 't sy uit woezinghe van syn conscientie / wegens sulken Barbaarsheid handel met de Koning van Portugaal; 't sy om dese onrechtvaardigheid aan de wereld te doen sien / met insichte om'er sich een verdienste by de Spanjaarden van te maken; een andere Congregatie / om dese stoffe nader te examineren.

In dese Vergaderinge dan wierd het gebal boozgesteld / en ondersocht / en men bevond klaarlijk / dat den Ambassadeur van Portugaal / volgens het Wereldlijke en Geestelijke Recht / behoorde geadmitteert te worden; selfs ondersfeld synde / dat den tytel van syn Meester kon worden in twyffel getrokken: Invoegen dat die saak onder dese referbe; Sine praedicio Tertii, dat is / sonder prejuditie van een Derde, wierd toegestaan.

Dit Resultaat / hoe weinig het ook tot fabeur van een Prins mocht wesen / die by die van Romen selfs niet anders als booz een Wettig Koning kon worden aangesehen; wierd / in plaatsf dat het aan de Partie / Waar te- gen h'k het Hof van Spanjen te vrient had, die'er het meeste by geinteresseert was / genotificeert sou worden / na Madryd gefonden / om door den Huntius van den Paus aande Ministers van dat Hof gecommuniceert te worden; hebbende syn Heiligheid de couragie niet / om het minste te doen dat na eenige verongelykhege sweemde / sonder aldoorens de toelatinge van het Hof van Spanjen daar toe berkelegen te hebben. En om de waarheid te seggen / syn Heiligheid had reden / en het was van syn interesse / die beide partien soo veel als mogelijk was te menageren: maar in geballe dit niet geschieden konde / soo oordeelde hy in allen geballe best te sijn / de swakste partie aan die gene op te offeren / die hem de grootste schade kon toebzengen. Om ebenwel een Koningrijk / soo boozdeelig booz hem / als dat van Portugaal / niet ten eenemaal te abandonneren; soo wende den Huntius / in seker Conferentie met de Ministers van Spanjen / al sijn bequaamheid aan / om haar te bewegen ten einde sy fouden toestaan / dat sijn Meester in dese gelegenheid mocht handelen / volgens de rechtvaardigheid / en wat meer is / volgens sijn ware belangens.

Om dese saak te gemakkelyker te maken / en se te spoediger booz te setten / soo ebitteerde hy soo veel als mogelijk was / aan het Recht / en Conftestaa- tien, tussfen den Nun- tius, en de Ministers van Span- jen. aan de grond van de saak te komen / of in het minste te laten blyken / dat sijn Meester het recht van den Koning van Portugaal / of sijn pretensie tot de Kroon / erkende. Hy stond toe / dat desen Prins alle de haetelyke namen / die de Spanjaarden hem geliefden te geven / waardig was: en na dit alles vertoonde hy / dat sijn Meester in conscientie geloofde verplicht te sijn / den Ambassadeur van desen Prins te admit-

teren/stellende het geval (in dese beleeftde termen: dat den Paus, als Stadhouder van Jesus Christus, indispensabel verplicht was, sig van alle middelen en wegen te bedienen, om het Catholyke geloof de heele wereld door te be-waren; dat het eerste fundament hier van was, de gehoorzaamheit, die door een publyke acte aan den Apostolijken Stoel getoond, en door de Princen geswooren wierd, soo in haar eigen naam, als in den naam van haar onderdanen; dat nademaal de hebbelijkheid van het geloof met criminele misdaden, in een en het selve subject bestaan konde, een Souvereine Paus de magt hadde, en verplicht was, van een Roover, en van een Meenedige, een solemnele belofte, van in het Catholyke geloof te sullen volharden, te ontfangen, tot sooverre, dat niet tegenstaande de Castiliaanen den Hertog van Braganca voor een Roover aansagen, die de Kroon van Portugaal geusurpeert hadde; en voor een Meenedige, die den eed van getrouwigheid aan Koning Philippus gedaan, geschonden had: Den Stadhouder van Jesus Christus nogtans in dispensabel verplicht was, hem als een gehoorsame Soon van de Kerke aan te nemen, als in de persoon van sijn Ambassadeur een solemnele acte van gehoorzaamheid aande voeten van sijn Heiligheid had afgelegd.

De Ministers van Spanjen / die dooz haar gedurigen ommegang met die van Romen / soo wel met haar wisten om te gaan / als den Puntius selver / dagten tot antwoord; Dat sijn Heiligheid, door een verplichtinge tot dewelke hy gehouden was, den Hertog van Braganca als een particulier persoon konde aannemen; maar hem aan te nemen als Koning van Portugaal, was een opentlijke onrechtvaardigheid: dat boven dien dese Hertogen niet gewend waren, publyke Ambassadeurs aan Souvereine Pausen te senden, en datse nooit op foodanigen wyse betuiginge van haar gehoorzaamheid aan den Apostolijken Stoel hadden gedaan; sijnde dit een daad die niemand als waaragtige en wettige Koningen paffen. En nademaal dese betuiginge van gehoorzaamheid alreeds door Koning Philippus, als Koning van Portugaal, was gedaan soo en konde 'er onmogelijk een Ambassade van den Hertog van Braganca worden aangenomen. Dat een dieffstal, soo als de Wetten leerden, den eigenaar niet kon berooven van het regt tot de possessie tot de geroofde saak: Dat al was het dat hy'er inderdaad den besitter niet meer van was, soo behield hy nogtans gedurig het recht tot deselve in sijn gemoed; dat om dese reden alle Contracten met den Dief of Roover oppereggt invalide waren, by gebrek van een wettige possessie: uit het welke volgde, dat den Hertog van Braganca geen wettige possessie hebbende, geen acte plegen konde, die deselve onderfelde.

Den Puntius replieerde / dat een persoon in tweederhande opsichte kon gesegt worden meester van een saak te sijn; eerst by wege van possessie; en dan by wege van detentie. Dat niet tegenstaande den Hertog van Braganca het Koningryk van Portugaal in possessie had, om dat den Koning Philippus het selve altyd besat in sijn gemoed; soo kon men echter niet loochenen, dat hy het selve detineerde: Dat uit hoofde van dese

de-

detentie den Paus niet alleen verplicht was hem aan te nemen, maar ook de devotie van den Hertog tegen den Heiligen Stoel te vermeerderen, uit vrees dat gedurende dese detentie, het respect dat men voor den Heiligen Stoel schuldig was niet verlooren ging, en een gansch Koningryk in het geloof mocht wankelen.

De Castilianen seiden hier tegen / dat alle dese dingen niet anders als Metaphysique speculatiën waren: Dat de Wet seide, dat geen onrechtvaardige pretensie een fundament van eenige daad van regtvaardigheid kon sijn, insonderheid wanneer de acceptatie van gehoorzaamheid, in de behoorlyke forme gedaan sijnde, tot sijn einde en oogmerk hadde, dat den Paus daar door aan alle Vorsten te kennen gaf, dat een onwettige detentie een wettige possessie van een Koningrijk was, van het welke men sig soo onrechtvaardig had meester gemaakt; vermits de publyke daden van den Paus voor authentijk gehouden worden: Dat derhalven sijn Heiligheid sorge moest dragen, dat hy door dese daad de onrechtvaardigheid niet en autoriseerde, en een notoire Rebellee tot een Christelyke deugd verhefte.

Den Puntius wilde in geenen deele toestaan / dat dese inconvenien-
ten / aan de allerheiligste intentien van den Paus / konden gelimpu-
teert worden: Want voor eerst, seide hy, de clausele, sine præjudicio Tertii, liet alle pretensien van regt in haar geheel, deugdzaam, en van waarde. Ten tweeden, sijn Heiligheid was bereid, dese gehoorzaamheid van Philippus selfs, als Koning van Portugaal, te ontvangen, soo dikwils als hy in een dadelyke possessie van het selve was: Waar door sijn Heiligheid immers voor al de wereld toonde, dat hy sig niet anders als het opbouwen van het Geestelyke voorstelde, en geensins de destructie van het tydelijke.

Maar de Castilianen seiden hier tegen: Dat den Paus, ingevolge van sijn verplichtinge, in het Geestelyke konde bouwen, en ter selver tyd het Koningrijk van Portugaal voor sijn wettigen Souverein conserveren: Dat'er in den tegenwoordigen toestand van saken drierhande soort van menschen onder de Portugiese Natie waren: en dat het admitteren van een Ambassadeur seekerlyk tot openbare prejuditie van alle dese persoonen strekken soude: ten eersten van de Rebellen en hertnekkige, die als haren wettigen Koning souden erkennen den genen, die de Stadhouder van Jesus Christus als soodanig verklaard hadde, en die soo doende in haar Rebellee souden versterkt worden: Ten tweeden van de vreesagtige en waggelende, die tot de sentimenten van die gene souden overgaan, dese voor desen als rebellige hadden aangefien; besluitende dat een Koning die door den Paus erkend en aangenomen was, van geen Christen behoorde verworpen te worden: Ten derden, van de standvastige en getrouwe, die thans aan het Hof van den Koning Philippus waren, dewelke door de liefde tot haar Vaderland bewoogen sijnde, of verdrietig van wegen de ongemakken, aan welke sy sig geexponceert sagen, sig tot de eene of de andere desperate resolutie souden overgeven: Invoe-
gen

gen dat door dese daad van sijn Heiligheid, het Koningrijk van Portugaal buiten staat sou worden gesteld, van door den Koning Philippus conquereert te kunnen worden. 't Was om dese reden datse geloofden, dat om de geseide inconveniënten voor te komen, het van de pligt van sijn Heiligheid was, sijn censuren tegen den Hertog van Braganca uit te spreken, ten einde de Rebellen weer te regte gebragt, de vreesagtige moet gegeven, en de getrouwe onderdanen in het waarnemen van haar plicht bevestigd wierden.

Hier tegen oordeelde den Nuntius: Dat de censuren van den Paus in dese gelegenheid van geen nut konden sijn, maar dat soo wel tot nadeel van den Paus, als van den Koning van Spanjen souden uitvallen: van den Paus, om dat sijn Apostolyke gesag daar door sou verkleind worden: want of den Hertog van Braganca pretendeerde of een wettige Koning, of een Usurpateur van Portugaal te sijn; indien het eerste, soo soude hy geensints regard nemen op een Excommunicatie, dewelke de verkeerde gedagten van sijn gemoed hem altyd onregtvaardig touden doen voorkomen: Ja een excommunicatie sou nog minder kracht op sijn gemoed hebben, indien hy sig selven als een Usurpateur quam aan te sien, terwyl het klaar was, dat hy noit ten kosten van sijn eigen leven, en tot ondergang van sijn Familie, van een Koningrijk sou renuntieten. Ook konde soodanigen Excommunicatie geen voordeel voor den Koning van Spanjen doen: want indien het gebeurde dat den Hertog ende het Volk deselve quamen te veragten, en'er sig bygevolge niet aanstoorden, tot het welke groote apperantie was: soo soude na alle waarschynelijkheid de invoeringe van het Calvinistendom, of van eenige andere Ketteren genoegzaam een noodzakelyk gevolg van dit alles wesen, en sulks ter oorzaak van de nabyheid, en van wegen de Correspondentie van dit Koningrijk met de Noordse Volkeren; in hoedanigen gevalle het veroveren van Portugaal heel beswaarlijk sou sijn: want de Secretarissen niet moeten de gestraft worden op de gemeene wyse, maar na de rigear van de Canonike instellingen, soo souden de Portugiesen, sig siende door een onuitwischelyke blaam geschonden, ten eenemaal tot wanhoop vervallen, en liever willen sterven, als sig aan de magt van Koning Philippus te onderwerpen. **Hier op antwoorden de Spaanse Ministers niet anders** als dat al het gene dat op soodanigen wyse geavanceert wierd, niet anders als Scholastyke subtiliteiten waren, die geensints voor solide preuven passereren konden.

Den Nuntius dan siende / dat dese maniere van doen niet dooz wilde gaan / soo nam hy sijn toeblygt tot een andere. Hy seide soodanige bewijzingen dooz / die ontleend waren uit de proceduren der voozgaande Pausen / ten opsigt van Doozen / welkers eijtsel konden betwist worden / gehouden / en toonde daar dooz / dat het tot allen tijden een constante practijk van den Heiligen Stoel was geweest / die gene te erkennen die Koningen de facto, of inderdaad waren / sonder de minste reserterie op het regt te nemen. Hy allegeerde ten voozsehzen einde de

Exempe-
len van
den Nun-
tius byge-
bragt.

woorden van den Paus Pius de Tweede : Moris est Sedis Apostolicae, eum Regem appellare, qui Regnum tenet; Het is de maniere van den Apostolijken Stoel / die gene Koning te noemen / die het Koninkrijk besit. Allegerende boven dien de pzaetijk van dien selven Paus / so ten opsichte van het geval van Matthias Corvinus / en den Keiser Frederik de Verde / twistende over het Koninkrijk van Hongarien; als van dat van Ferdinand en René / die over het Koninkrijk van Sicilien in verschil waren / het welcke René pretendeerde hem toe te komen / terwijl'er Ferdinand van in possie was; waarom den Paus hem heenen sond met dese woorden : Si quid juris Competit, ablatum est : Ferdinando Regni Principes, Duces, Comites, & Populares omnes obediunt, eumque sibi Regem constitui expetiverunt; In dien op'er eenigh regt toe hebt / het selve is weggenomen: De Princen / de Hertogen / de Gzaven / en het gansche Volk van het Koninkrijk gchoozsamen Ferdinand / en hebben hem tot haar Koning begeerd.

Den Puntius was niet te vreden / met het exempel van eenen Paus geallegeert te hebben / maar hy boegde'er nog dat van den Paus Zacharias by; den welken gebzaagd synde / wat men dog van de Koningen van Frankryk / te wecten van de laatste uit de Merobingische Stam / moest denken / die den naamen de waardigheid van Koningen hadden / terwijl andere / te wecten de Malres van het Paleis / de autoriteit en de macht hadden / antwoorde / dat die gene Koning behoorde genaamd, en voortoodanig gehouden te worden, die het opperste gesag van den Staat in handen had.

Vervolgens toonde hy het exempel van Johannes de Twee en twintigste / die de Ambassadeurs van Robert Bruce ontfing / die in het besit van het Koninkrijk van Schotland was : Van Innocentius de Aigtste / die in een vol Consistoris de Ambassadeurs van Richard de Verde / Koning van Engeland / ontfing; soo als hy van gelijken die van Hendrik de Sebende dede / wanneer haar Onderdanigheid aan den Heiligen Stoel quamen te betuigen.

Hy toonde insgelyks dat deselbige saak was geschied / ten opsigte van Alphonsus Henricus / en Johannes de Eerste / Koningen van Portugaal / niet tegenstaande de groote oppositie / ende de groote macht van de Koningen van Leon en Castillen: ten opsichte van Hendrik van Castillen / in weerwil van de protestatien ende het recht van Constantie / Dogter van Don Pedro / die dooz desen Hendrik was om't leven gebragt: en eindelijk ten opsichte van Ferdinand en Isabella / tot nadeel van Johanna / de eenigste Dochter van Hendrik de Vierde.

Alle dese boozbeelden quamen net over een met de saak / waar over men tegenwoozdig in verschil was; geset dat het recht van den Koning van Portugaal soo kwalijk gefondeert was / als sijn bynden wilden. Want genomen hy was een Verrader / een Wurpateur / een Tyran / of alles wat de Spanjaarden begerden: soo waren'er noghtans soo erg / of nogh erger / die van den Heiligen Stoel booz Wettige Ko-

182 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
ningen erkend / en selfs op een uitstekende wyse gehandeld wor-
den.

Antwoort Maar de Spanjaarden waren van booznemen / een anderen weg /
als die van disputen / met den Huntius in te slaan. Sy antwoorzen
in 't algemeen wel iets op de exempelen van den Huntius bygebragt / su-
stinerende / hoewel sonder eenig fundament / dat het grootste gedeelte
van de booschzegen Dozzen haar Ambassadeurs niet gefonden hadden/
om betuiginge van haar onderdanigheid te doen / maar om haar saken
te bepleiten / en om haar pretensien te rechtvaardigen : en stonden toe/
dat het in soodanigen gevalle den Paus geoorloofd was haar te admitte-
ren ; maar sy hielden te gelijk staande / dat een Ambassadeur van Don
Johannes / als Koning van Portugaal / te admitteren / na dat de
Koningen van Castillen over de sestig jaren daar van in possessie waren
getweeft / en van al de wereld booz wettige Koningen erkend / het selve
niet anders was als haar saak in 't oog van al de wereld te berongelij-
ken. Daar en boven seidense / dat alles wat van den Paus Pius de
Tweerde gesegd / of gedaan was / booz niemetal behoorde gerekend te
woyden / om dat desen Paus alleenlyk dooz sijn eigen interesse betwo-
gen was / en alle dagen van sentiment veranderde : en wat belangde de
Koningen van Frankryk / die dooz den Paus Zacharias erkend wa-
ren / soo was het noodzakelyk dat dese booz wettige Koningen erkend
wierden / om dat het Orakel van den Heiligen Stoel haar booz sooda-
nig verklaard hadde ; maar dat andersins dese groote absurditeit sou
moeten volgen / dat de Pausen niet anders als Stookezbanden / en
Wanhetfers van Rebelle en Usurpatie waren ; en dat se in plaats van
de billykheid / en de drugd te beschermen / de allerversoepelykste praec-
tijken handhaafden en begunstigten. Eindelyk seiden sy tegen den
Huntius / dat den Paus wel behoorde te letten op het gene dat recht en
billik was : Want dat men ander sijn resolutionen en mesures sou nemen/
die sijn Heiligheid niet seer souden behagen. Maar om dit dzeigement
een weinig te versagten / soo boegden sy'er by / dat wat'er ook van de
rest sou mogen wesen / sy nogtans gedurig souden bewaren / die onder-
danige devotie die de Catholyke Koningen tot allen tyden / boven alle
andere Dozzen / in haar gemoed hadden onderhouden / en by alle gele-
heden getoond tegen den Stoel van Romem.

En bedrei-
ginge der
Spanjaar-
den,

Die den
Paus nog
meer na
dese syde
doed over-
hellen.

De meeninge van haar discours wierd seer wel aan het Hof van Ro-
men begreepen ; en de declaratie die sy deden / van 't gene sy meenden
in 't werk te stellen / gaf een ongehoofte kracht aan haar argumen-
ten / en versterkte den waggelenden Paus sovanig / dat hy seer dien tyd
balkomen aan haar belangen geattacheert bleef : niet tegenstaande de
Portugiesen sonder tegenspraak het recht aan haar syde hadden ; maar
de Spanjaarden waren meester van het Milanees / van Napels / en van
Sicilien / en dese Landen waren te magtig / te na aan de Staten van den
Heiligen Vader gelegen.

Ma desen tyd sloot Innocentius de Tiende sijn ooren booz alles wat
in

in faueur van Koning Johannes gesegd kon worden / en konde noit betwogen worden hem toe te staan / het geen men noit aan eenig Usurpateur geweigerd had.

Desen Koning had Agenten / die gedurig tot Rome / uit sijnen naam / uit de naam van de Grefselijkheid / en uit die van de drie Staten van het Koninkrijk / booz hem solliciteerden; maar alles was te vergeefs. De Franssen deden booz hem de grootste instantien van de wereld; maar den Paus liet sig op dat pas weinigh aan haar gelegen; want de Franssen met uitwendige onlusten belemmerd sijnde / soo had hy van haar niets te vzeesen.

Men boez sozge / en dede sijn best / om sijn Hof by Donna Olympia, die thans in een groot credit was / te maken / en sig aan haar te attacheren / soo als de Graaf van Cricepra ons berigt; den welken segd / dat dese Dame heel selden manqueerde haar oogmeck te bereiken / in het gene sy van wereldlyke affaires vooznam. Misschien dat desen Heer gealuideert heeft op het spreekwoord dat doen ter tijd / aande Hoeben van alle Roomsse Bozsten / bekend was / dat soo dikwils als'er een saak of negotiatie aan het Hof van Rome mislukt was / den Puntius aan soodanigen Hof plag te seggen; dat by al dien die sake door Donna Olympia besolliciteert was, deselve noit qualyk sou wesen uitgevallen.

Donna
Olympia.

Maar in dese gelegenheid kon Donna Olympia selfs niet helpen; 't sy datse de saak van den Koning van Portugaal niet regt ter herten nam; 't sy dat al haar brquaamheid niets op het heereckthige gemoed van den Paus kon uitwrken.

Alle het antwozrd dat men soo wel van desen / als van den boozgaanden Paus kon bekomen / bestond / behalven de seibole klachten / waar van wy hier vooren gespzooken hebben / en waar booz men gedurig had aangeboden behoozlyke satisfactie te geven / hier in / dat den Paus / als Algemeene Vader van de Christenheid / oozdeelde verpligt te sijn neutraal te blyven tussen Castillen en Portugaal / en geen van beide sijn Soonen te erkennen / of te favoriseren / om dat het selve onmogelyk kon geschieden / sonbre een van deselve te offenser.

Verder ge-
drag der
strydende
partycn.

Ondertussen konden de Portugiesen sig in geenen deele persuaderen / dat den Paus in dese gelegenheid de pligt van een Algemeene Vader waarna; om dat hy aan de eene kant de oncedelyke ambitie van de eenen favoriseerde / en aan de andere geen swarighheid maakte den anderen te berweepen / en op een Barbaarsch wyse te tracteen / als hy een Ongeloobig sou gedaan hebben.

Met een woord / de Spanjaarden stonden bast op haar dzeigementen / en dese waren genoeg / om haar gpretendeerde recht by den Paus te doen gelden. De Portugiesen in tegendeel bergemogden sig met haar blinde onderwerpinge booz den Stoel van Rome / en bleven in de palen van een diep respect blyfoten: het welke / in plaats van de gemoe- deren / en de genegentheden van die van Rome in te winnen / deselve

heeft

184 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
veel meer in haar insolentien en buitensporigheden onwoerdigde en ver-
streckte.

Verhalven sijn de meeste van gedagten / dat indien den Koning Jo-
hannes het exempel van de Spanjaarden had nagevolgd / of andere vl-
gourcuse resolutien genomen / sijn Heiligheid wel haast verplicht sou heb-
ben / hem toe te staan het gene hy begeerde; of dat hy ten minsten een
schoone gelegenheid gehad sou hebben / sijn Koninkrijk van dese on-
dzaaglijke dienstbaarheid te bevrijden / en dat met geen minder roem
en luister als hy het selve van het jok van Spanjen had vry ge-
maakt.

Daar en boven moet men aanmerken / dat alle de moeite / die men
aan het Hof van Romen aanwende / niet alleen waren om het selve te
verplichten / van desen Voort koning van Portugaal te erkennen /
maar ook om de vacante plaatsen van de Bisdommen in dit Koninkrijk
te vervullen. Want weinig jaren na dese Revolutie was'er niet meer
als een Bisschop in Portugaal overgebleven / die zelfs nog niet eens in
sijn Bisdom blijven kon / om dat hy genoodsaakt was het Hof over al
te volgen: en daar en was geen minder gebrek van Bisschoppen in
Oost en West-Indien / in de Landen van Madera / en Caap Verd / en
op de Kusten van Africa / als in Portugaal selven. Zoo dat de Portu-
giesen alles deden wat in haar vermogen was / om den Heiligen Vader
van den elendigen staat van haar Kerken / die sonder Herders waren /
gevoelig te doen worden. Sy besogten ten voorschrijven einde sijn by-
stand: Den Koning presenteerde / volgens het oude gebruik van sijn
Voorsaten / sijn Onderdanen: en om alle verschillen en contentiatien
weg te nemen: soo wilde hy wel toestaan dat de nominatie van dese
Bisschoppen geschiede met de clausule / Sine praedicio Tertii: hoe
wel het aan 't Hof van Romen een bekende saak was / en althij gepracti-
seert by de Roomse Kerke / dat de bloote possessie van een erffenis / 't sy
van een Stad / of van een Heerlijkheid / die het Ius Fortunatus heeft /
den Besitter recht geeft tot foodanigen voorstellinge.

Maar nog de rechtvaardigheid van de saak / nog de ellendige toe-
stand van soo veel Kerken sonder Herders / hadden de minste indruk op
het onverschetfelijke gemoed van sijn Pauselijke Heiligheid: bzeesende
meer voort de ozeigementen der Spanjaarden / als voort het verlies van
soo veel duisend zielen. Alles wat men van hem kon verkrifgen / was
dat hy de Bisschoppen voort Portugaal sou preconiseren / onder voort-
waarde / dat hyse soude benoemen de Mora proprio, dat is / uit eigen
beweginge. Nog presenteerde men een andere sake / die seer byermid was /
toe te staan; te weteen / dat dese Bisschoppen die hy uit eigen beweginge
soude verkiefen / deselve personen sijn souden / die den Koning geno-
mineert hadde. Maar de Portugiesen konden dit voortstel / onder an-
deren om dese reden / niet accorderen; dat de Pausen hier uit een ge-
volg souden trekken / om sig in het toekomende het recht van Bisschoppen
te benoemen souden toe te eigenen / het welke seer schadelijk voort dese Ma-
tie

's Paus
harde
handelin-
ge met
de Geeste-
lykheid
van Por-
tugaal.

te sou syn geweest; om dat de Beneficieu die ter dispositie van sijn Pausselyke Heiligheid stonden in 't algemeen seer slegt boozsien wierden.

De saken in desen staat sijnde/ soo nam de Kerke van Vrankryk den beklaglyken toestand van haar Zuster van Portugaal ter herten / en gebruikte de bymoedigheid / van den Heiligen Vader sijn pligt te binnen te brengen / in een Bries die dooz een Vergaderinge van Prelaten geschreeven was / en uit haar luider naam dooz den Cardinaal Francisco Barberini wierd overgeseverd. Maar den Heiligen Vader had op die tijd soo weinig insigt booz de Kerke / als booz het Hof van Vrankryk: niet tegenstaande de Geestelykheid van dit Koningryk haar Agent tot Rome gelast hadde / soo veel sozge booz de belangen van de Kerke van Portugaal / als booz die van Vrankryk selfs / te dzagen.

De Bisschoppen die den Koning Johannes benoemd hadde / sonden een onderdanig Smeekschryft aan sijn Heiligheid / ten einde sy haar functien souden mogen bedienen; het welke met gzoote verontwaazdiginge hertwoopen wierd.

De Cardinalen van de Franse Factie deden soo veel booz haar / als in haar vermogen was; maar alles te vergeefs. Onder anderen signaleerde sig den Cardinaal d'Este, in dese ontmoetinge / op een seer bysondere wyse. Want den Paus niet goed bindende / dat hy langer tot Rome bleef / en hem op sekeren dag gelast hebbende na sijn Kerkgebied te vertrekken / daar by boegende dat hy van conscienties wegen hem niet langer van het selve absent kon sien; soo antwoorde den Cardinaal / dat een jong en kloekmoedig Weer was; Dat sijn Heiligheid groote reden had, van soo scrupuleus te sijn, maar nademaal hy sig soo seer over een eenige Kerk bekommerde, soo behoorde hy ook soo grooten getal als'er in Portugaal waren, die geen Herders hadden, niet ten eenemaal te vergeten; dat hy hem derhalven voor het aangesigt van God, en uit de naam van den Koning van Vrankryk, van den welken hy last hadde, om sulks te doen, versogte, sonder uitsel Bisschoppen voor dat Koningryk te versorgen.

Kloekmoedige taal van den Cardinaal d'Este

De Paus die niet welnsig verset was / over een ontmoetinge die so hardt en wel van passe als dese was / sei in het uitgaan niet anders als dit nabolgende: Ik sal de Bonnet van het hoofd van desen Jongeling wel haast wegnemen. d'Este sig na den Paus omkeerende / sei met een verheben stemme: Indien gy dat doet, soo sal ik'er in desselts plaats een van yser opsetten. Gaande vervolgens na sijn huis / en doende het selve met gewapende mannen besetten / en tot meerder veiligheid met Canon beplanten.

Wel is waar dat dit alles sonder eenig gevolg was / te meer om dat het booz het wech van een jongeling wierd aangestien; indien ebenwel de Portugiesen soo kloekmoedig in haar eigen saak waren geweest / sy souden alle dese disozzes wel haast te boven sijn gekomen / en haar en souden geen middelen ontzoken hebben / om sig booz altoos van dier gelijcke tractementen te bezijden.

Portugie-
len raad
plegen
met ver-
scheiden
Doctoren.

Want siende datse met verasmadinge van den Paus verwoyden wierden / soo namense haar toeblygt tot de beroemoste Universteiten / en vermaardste Doctoren van Europa / om der selven sentimenten te mogen weeten / hoese sig in een gebal als het tegenwoordige hadden te dragen. En siet hier de antwoorzen diese op haar voorsfel ontfingen; sijnde begrepen in een Bries / of Demonstrantie van de drie Staten van Portugaal / aan sijn Heilichheid.

Der selver
respectieve
antwoor-
den.

Sommige waren van gedagten / dat het beste middel om den Paus tot reben te brengen / was / soze te dragen dat'er geen geld uit het Koningrijk na Romen wierd gebracht / onder wat pretext het ook sou mogen wesen; 't sp booz de dispensatie van houweyken / of booz het berckrijgen van eenige Beneficien: Dat alle de Portugiesen die buiten het Koningrijk gebeneficeert waren / gelaet en oordee gegeven wierd / aanschonds te huis te komen / op verbeurte van sequestratie van alle haar Beneficien: Dat'er geen pensioen altoos betaald wierd aan eenige persoon die tot Romen was / 't sp deselve een Onderdaan / of een Dremdeling was: en meer andere saken / die gemelte Staten / wagens het groot respect datse booz sijn Heilichheid hadden / verhoogen hielden. En van dit advies segd men dat sommige van het Hof van Romen selver sijn geweest.

Anderen wilden dat den Koning een Nationaal Concillie sou beroepen / in het welke de Geestelichheid een Patriarch sou verkiezen / die het Koningrijk ten opsigte van het Geestelijke sou bestieren / en magt hebben de Bisschoppen in te stellen en te zegenen; sijnde dit een recht het welke de Patriarchen volgens de oude Canons toequam.

Dog andere waren van gedagten / dat de Bisschoppen door den Koning benoemd / en door den Paus boozgesteld / om datse door geen sozmelle acte van weigeringe door den selven verwoyden waren / sonder wicstel in haar bedieninge behoorden te treden / en haar functien waar te nemen; nademaal den Paus in gebrueke bleef / haar in de behoorlijke sozme te bevestigen / en dat hy ondertussen niets hadde tegen haar in te brengen / als hebbende beloofd haar de Mora proprio te bevestigen.

Het hierde geboelen was van een welgeoeffend Godsgelerde / derwelke oordeelde / dat men in dit gebal van noodzakelijchheid verpligt was / sijn toeblygt te nemen tot het oude gebruek / volgens het welke men in boozleden tyden de Bisschoppen plagt te verkiezen / het welke door de Canons geapprobeert was / en veel langer in de Kerke in gebruek was geweest / als eenige andere maniere van doen: hier in bestaande dat elk Capittel van een Diocese sijn eigen Bisschop verkieft / en dat den berkooren Bisschop door de Geestelichheid / door het Volk / en door den Koning geapprobeert / en door de andere Bisschoppen geconsacreert sijnde / den oudsten van dese Oorde / in gebal van noodzakelijchheid / de plaats van den Metropolitaan bekledende / van die tyd af aan in sijn bedieninge trad / sonder na de confirmatie van den Paus te wagten / derwelke in dit gebal niet noodig was: sijnde na het oordeel van desen

Schryber het allerbeste / en het allerbeiligste gevoelen / en dat het meeste van allen gevolgd wierd / dat de Bisschoppen / by haar consecratie / haar autoriteit onmiddelyk van God ontfingen.

Dit gevoelen seide hy / was gesondeerd op de woorden van den Apostel Paulus / Galat: 1. alwaar den Apostel segt / Dat hy sijn Apostelschap van God alleen ontfangen heeft, en niet van de andere Apostelen, ook niet van Petrus de vooznaamste onder deselve: Paulus Apostolus, non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum; Paulus een Apostel / niet dooz menschen / nog dooz een mensch / maar dooz Jesus Christus. En Cap: 2. Mihi nihil contulerunt aliquid esse; sy hebben my niets toegebragt / dat ik iets wes sijn soude. Nihil, id est, nullam Jurisdictionem, nullam Dignitatem, nullam Potestatem. Niet / dat is te seggen / geen Jurisdiccie / geen waardigheid / geen vermogen.

Die gene die van dit gevoelen waren / boegden'er by / dat dese saak klaarlyk kon betwefen worden / uit 't gene den Saligmaker tot sijn Apostelen seide: Sicut me misit Pater in mundum, ego vos mittam in illum; gelijc my de Vader in de wereld gesonden heeft / soo sende ik u in deselve. Uit het welke / seggens / den Heltigen Cyprianus en Chrysostomus besuiten / dat Onsen Saligmaker soo veel vermogen en autoriteit aan sijn Apostelen had gegeven / wanneer hyse in de wereld sond om het Euangelle te verkondigen / als hy aan Petrus gaf / wanneer hy tot hem seide; Quod cumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Coelis; & quod cumque solveris super terram, erit solutum & in Coelis; als wat gy op aarden binden sult / sal ook in den Hemel gebonden sijn; en alles wat gy op aarden ontbinden sult / sal ook in den Hemel ontbonden sijn.

Uit dit alles nu besloot men / dat de Bisschoppen / succederende in de plaats / en in den algemeenen dienst van de Apostelen / haar van gelijken succederden in de Jurisdiccie / die aan haar bedieninge vast was. En nademaal men niet kon lochenen / dat de Apostelen haar autoriteit onmiddelyk van Jesus Christus ontfangen hadden / soo moest men van gelijken bekennen / dat de Bisschoppen / by haar consecratie / de harte ontfingen uit dien selven oorsprong; en datse by gevolge niet van noden hadden / dat een ander haar met een autoriteit bekleede / waar van sy selver reeds in possessie waren.

Twree andere gevoelens over dit subject / wierden dooz den dzyk bekend gemaakt / en na Portugaal gesonden: Komende op een en heriselve besluit uit / hoe wel dooz verscheiden wegen. Het gene waar inse over een quamen / was / dat Portugaal gewettigd ende verpligt was / toe te treden tot de consecratie der Bisschoppen / die van den Koning benoemd waren.

Een van dese Auteurs sustineert / dat bolgens de Goddelijke Instelling / het regt van de electie der Bisschoppen by de Geestelykheid / en by het Volk is / consojm het gebruyk in de Pymittive Kerke / en langen tyd daar na onderhouden. Dat dit regt berbolgens op de Christen Kerk

voers en Dorsen was getransporteert / dewelke zelfs in kerkelijke saken autoriteit hadden / om een goet bestier in den Staat te onderhouden : hebbende de kerkelijke en Civile saken soo grooten afhankelijkheid de eene van de andere / datse onmogelijk van malkander kunnen gescheiden worden. Dat de Pausen het regt van Bisschoppen te benoemen verkregen hadden / dooz een stilwijgende toefemminge en liberaliteit der Dorsen ; en dat het selve te lichter was toegestaan / om dat de kerkelijke Discipline soo seer verswaakt was ; 't sp dooz de staphertigheid van die gene die'er op behoorden te letten ; 't sp dat de Dorsen genootsaakt waren / haat gedagten op den Wapenhandel te wenden. Dat ingevalle den Paus aan de selve misdaad schuldig behouden wierd / het regt van 't welke hier gesproken wort / wederom van selfs op de Dorsen quam te vervallen / als sijnde van den Paus geabandonneert en verwaarloost. Men verskerde van gelijken / dat dit regt effectievelijk in verscheiden gelegenheden was in praktijk gebracht / selfs in dese latere tijden / en insonderheid in Castilien / alwaar in den jare 1399. de Bisschoppen verkooren en geconsacreert wierden / sonder sig over de confirmatie van den Paus in het minste te bekreunen ; hebbende Hendrik de Derde / gedurende den tijd van de groote Scheuringe / de autoriteit van Benedictus de Derde verwoopen / en de administratie der kerkelijke saken de Aartsbisschoppen en Bisschoppen toevertrouwd / begerende datse deselve Brevissen / Bullen / en Brieven van bekrachtiging geven souden / als men vooz desen gewoon was van den Paus te ontfangen.

Andere / die het in den grond met deselve partij hielden / beveerden / dat eer de Pausen sig dese magt hadden toegeigend / het recht van Bisschoppen aan te stellen / en te consacreren / ingevolge van de Oude Instituten / de Prelaten van een ieder Koninkrijk toequam : en sp onderstonden te bewyzen / dat deselbige in het tegenwoordige gebal / de jure Divino, uitkragte van het Goddelijke regt / behoorde gepraktisfert te worden. Bisschoppen te hebben inde kerke / seidense / is de jure Divino & Naturali, iets dat op het Goddelijke en Natuurlijke regt gezondbest is ; om datse de Herders van soo veel zielen sijn / vooz alle dewelke den Paus geen sozge kan dragen : maar alsoorens dooz den Paus bevestigt te worden / was maar alleen de jure Humano, of een gevolg van een menschelike wet ; waar van de verbintenis niet alleen cefferde / in een gebal van de uiterste noodzakelijkheid / maar ook in sulc een / 't welk Gravissima & Urgens causa, een swaartwigtig en Ozingend gebal / genaamd wierd ; en dat men niet en konde onthemen / dat de nootzakelijkheid van de Kerken in Portugaal was Gravissima / en die van de andere Kerken in andere gedeelten van de wereld / en tot dit Koninkrijk behoorende / Extrema.

Dese groote verborghentheid van het Pauselijke gesag en heerschappie / dat namentlijk de Bisschoppen buiten Rome / en sonder de toefemminge van den Paus / konden gemaakt worden / dug gelukkig-

oute

Wat uitwerkinge het selve voort bragte?

ontdekt fynde; soo begonnen de Portugiesen te merken datse op den regten weg waren / om de oude / maar thans verballen Discipline van haar Natie te herstellen: om dat het nu klaarlijk bleek / dat alle de miseriën onder welke sy sugten / soo wel als het schrikkelijke verberf van haar Religie / niet anders als noodzakelijke gevolgen waren vande Pauselijke Usurpatie en Tyrannie.

Men sag van gelijken / dat den Koningh Johannes eenigen tijd smaak had / in de goede adviſen die hem van alle kanten wierden gegeven / of dat hy ten minsten wilde / dat men tot Romen soude gelooven / dat hy'er smaak in had / om dat hy aan syn Agenten tot Romen op Donnerde / dat hy een Remonstrantie souden opstellen / om in handen van den Paus over te geven / in dewelke hy onder anderen verklaarde: Dat hy door seer geleerde luiden verſeekerd was, dat nademaal men geen toegang, nogte toevlugt tot den Heiligen Stoel hebben konde, het aande Capittels van de respectie Kerken stond, haar Bisschoppen, ingevolge van de nominatie door haar Vorst gedaan, te verkiesē, soo als men sag dat voor desen in Spanjen gepractiseert was, en nog tegenwoordig dagelyks in andere Landen gepractiseert wierd? Dat sijn Heiligheid geen reden had sig te verſtooren, indien hy dese resolutie nam, na dat hy soo veel quade tractementen ontfangen had; hebbende hy nu het geneesmiddel hier tegen in sijn eigen handen. Dat indien sijn Heiligheid volkomen geresolveert was, de belangens van Castilien voor sijn regtvaardige rechten te prefereren, hy sig soodanig voor alle de Christen Princen sou regtvaardigen, dat de blaem van de gevolgen hem noit sou konnen worden toegerekend.

Indien den Koning soo verre had gegaan / dat hy den Paus volkomen gepersuadeer had / dat hy dit alles in goeden ernst had gespyoken / hy soude hem sekerlijk gebzagt hebben ter plaatsē daar hy hem hebben wilde; of soude een saak gedaan hebben / vooz welke de Pasteriteit / en insonderheid sijn Land / reden gehad soude hebben / sijn gedagtenis in zee geninge te houden / als hebbende haar verlost van het onbzagelijke jok / waar onder sy tegenwoozdig sugten. In de bloote gebagte van een verkieſinge der Bisschoppen / volgens de nominatie van den Koning / baarde een schrikkelijke byzeſe vooz Vader Innocentius. Tegens de pzyctijk had hy niets te seggen / nog ook tegens de noodwendigheid vande saak in het tegenwoozdige hoopjal.

Maar in dese plaatsē was het / dat het Sacro Officio, Ik meene de Inquisitie van Portugaal / sijn autoriteit regt van passe interponeerde / en den Heiligen Vader verlostē uit een benauidheid / waar in hy meende te versikkien.

De Heilige Inquisitie / segge ik / beroordeilde de twee laaste gebaelens / stellende een soubament / dat al de crst in die eigenſte condemnatie inwikkele / en van desen inhoud was; Dat den Paus / als het Algemeene Hoofd van de Roomse Kerkē / alle de Monarchē e Magt alleen besat / en de eenige oorspyong was van alle Grestelyke Jurisdic-

Hoe sig van die van de Inquisitie daar ontrent gedroegen.

190 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
tie / die sonder sijn expresse wil en toestemminge / aan geen Kerkelyke
Bedienden obergelaten kon worden.

Dese decisive uitspraak van de Vergaderinge der Inquisitie / deede
aanstonds alle proceduren / belangende dese saak / ophouden. Den
Paus greep weer moet / en was eben soo insolent als van te vooren ; in
plaats dat de Declaratie van den Koning hem in de uitterste verlegen-
heid had gebragt. Want den Graef van Ericeyra , segd in sijn Portugal
Restauroado , dat sijn Heiligheid geen swarigheid maakte / van open-
lyk te verklaren / dat het Sacro Officio hem van een groote perplexiteit
hadde bezyjd / hebbende een knoop aan stukken gebrooken / aan den
welken hy uit sig selfs niet eens had durben toznen.

Dese lve vermaande Auteurs verhaald / dat den Koningh aanstonds
van sijn resolutie affstapte / alleen om dat de Inquisitie dese lve niet ap-
probeerde / niet tegenstaande'er veel Geleerde binnen en buiten het Ko-
ningrijk waten / die sig gereed toonden / om dese lve te regtvaardigen / en
te beschermen : inboegen dat volgens de gedagten van den Graaf / de
Portugiesen de volhardinge in haar slavernie aan niemand anders / als
aan de Heeren van de Inquisitie te verwijten hebben.

En waarlyk sy luiden hadden groote reden / om alles te doen wat in
haar vermogen was / om het booznemen van den Koning te beeydelen :
geset dat hy andersins oit een waaragtig booznemen heeft gehad / om
het jok van Komen af te werpen. Want indien de Kerke van Portu-
gaal haar vryheid weer bekomen had / en de Bisschoppen haar Wer-
tige autoriteit / soo soude dit Heilige Officie niet verre van sijn totale
ruine sijn geweest. En genomen dat de intentie van dit eigenste Officie
niet anders was geweest / als van haarluiden gepretendeert wiert :
soo was het egter een verbaarlyke inbreuk op de Episcopale Jurisdic-
tie. Want in allen gevalle soo quam de Bisschoppen het regt toe / om
ober saken van de Heilige te oordeelen / en de Kerkelyke Discipline te
reguleren : hebbende sy ook gedurig met die sagtigheid / met die trede-
heid / en met die liefde / soo wel met de Daders van de Kerke ober een
komende / die Jurisdictie geoeffend / die van den Zaligmaker door
sijn Apostelen op haar gederbeert is : en hebben daar in volhard tot
dat de Pausen haar regten begonnen te usurperen / in sig selven alle de
Kerkelyke magt toe te eigenen / of niemand deelgenooten daar van te
maken / als haar gesworen creaturen / en onder anderen dese verflinden-
de wolven der soo genaamde Inquisitie / dewelke sy / tot den hoogsten
trap van haar Cpraunnie gekomen synde / tegens de Kerke hebben los
gelaten / om de Herders te berjagen / en de kudde te verwoesten. In
dien men van de Hurpatien van den Paus debe ophouden / soo souden
dese gasten wel haast ten einde van haar reckeninge sijn. Soo dat men
sig niet heeft te verwonderen / datse in dit hoogdzingende gebal haer
uitterste krachten hebben ingespannen / om haer Meester / en sig sel-
ven / van het uitterste gebaar te redden.

Evenwel moet men bekennen / dat indien Koning Johannes volko-
men

men was geresolveert geweest / sijn gehoozsaamheid den Ouden Vaderop te seggen / en sig zelfs op vyze boeten te stellen / al het vermoegen van de Inquisitie / hoe groot het ook sou mogen wesen / te vergeefs sou sijn geweest / en hem onmogelyk van sijn booznemen had konnen weerhouden : nademaal het een bekende saakis / dat dese Dierschaar sijn booznaamste streunsel van den Koning had / die in verscheide gelegenheden deselve in weerwil van het Hof van Rome / gemainteneert heeft. Soo wanneer den Koning haar sijn protexie ontrokken had / soo hadden de Bisschoppen sig selven konnen mainteneren; om dat sonder twyfel het Volk het Gouvernement van de Bisschoppen booz dat van de Inquisitie sou geprefereert hebben / en liever onder de sagte Discipline van een Vader / als onder de onmenscheelyke knebelarie van dese Vuyl gestaan hebben.

Daar en boven was het een gemakkelijke saak booz den Koning geweest / den ganschen swerm van de Inquisitie te beletten / datse hem de minste ongerustheid konden toebrengen. Sommige van haar / en dat nogh wel de booznaamste / haar leven alleen aan sijn goebertierenheid schuldig sijnde; onder anderen den Inquisiteur Generaal / die overtulgd was van de allerbereschykelijkste Derraderie / waar van dit Cratter kon woorden aangeklaagd : hier in bestaande / dat hy den Koning wilde vermoorden / de Stad in den brand streken / ende het Land aan de Spanjaarden overgeven. En men verseekerd / dat om dit allerberbloekste booznemen uit te voeren / zelfs het Huys van de Heilige Inquisitie met Wapenen was opgebuld. En het genie dat dese e'samenfweeringe nogte aanmerkelyker maakt / is / dat sommige van de Conspirateurs Hoofden van de soo genaamde Nieuwe Christen waren / tegen dewelke de Inquisitie was opgerecht / en aan een groot gedeelte van dewelke de geseide Inquisitie haar Barbaarse wyedheden geoefend had. Hier dooz haddense sig een groot ontsag by het Volk berekenen : want de rest van de Portugiesen had een doodelijken haat tegen die gene / die men Nieuwe Christen noemde / om dat dese Wyedbaarts haar / als Jooden in haar herte sijnde / by het Gemeen hadden / afgeschilderd ; pzetenderende dit een effect te sijn van het Joodsse bloed / dat in de aderen van dese menschen vloede / het welke haar nier toeliet anders te sijn / al wildense. Maar in dese gelegenheid sag men de Inquisitie ende de Synagoge met malikander ober een komen / te weten / om het gemeene Vaderland te verdriven. Het was dan / segge ik andermaal / een gemakkelijke saak booz den Koning geweest / sig tegen dit Canaille te maintineren ; ja hy konde / indien hy gewild hadde / die bande Inquisitie / sonder de minste moeite / soo verhaat by het volk gemaakt hebben / als die van de Synagoge waren : en wat had'er dan gemanqueert / om ober haar alle te zeegeppalen ? Maar wat was het / sijn Majesteit nam heel ander mesures : en niet tegenstaande verscheiden personen van den eersten rang ober dese Conspiratie geexecuteert woerden / soo spaarde hy egter den Inquisiteur Generaal / uit vyze / soo hy

Gronwelyke onderneminge van sommige van dele Vuur-schaar.

seide/ van de Keizerlijke Immuniteten te schenden: sijnde dit alles waer
sijn Majesteit tot haren voordeele doen/ en allegeren konde/ om te be-
letten dat den geseyden Inquisiteur/ en andere van sijnen aanhang/ niet
dooz het Volk verscheurd wierden.

Dit alles doed my gelooven/ dat'er andere consideratien geweest
moeten sijn / als de bloote autoriteit van meergemelte Inquisitie / die
den Koning belet hebben / sig de gehoozsaamheid van den Paus soo
regt van pas te ontrekken: hoewel 't ons niet en lust deselve te onder-
soeken. Dit nochtans is seker/ dat desen Koning altijd soo qualijk ge-
raden is geweest / dat hy het abbis van wijse en verstandige menschen
beragende/ noit andere remedien heeft willen gebruiken/ als in sijn on-
derdanigste submissien tegen sijn Heiligheid te continueren: waarom
hy ook geburig seker dien tyd beragt/ en vervolgens op allerhande wyse
gehoond wierd: gemerke de gzoote onderweringe die hy van tijd tot tijd
den Stoel van Romen toonde / die gene met de welke hy te doen hadde/
soo onberdzaamlijk trots maakte/ datse alles wat van hem voorszquam/
of tot sijnen voordeele gedaan wierd/ met de gzootste versmadinge van
de wereld vande hand wesen; welwetende dat sijn verduidigheid te gzoote
was / als sig daar dooz te laten rebutteren.

Ook en sijn de Portugiesen de luiden niet / die gewend sijn affronten
met lijdszaamheid te verdzagen / soo dat men had mogen gelooven/ dat
dese Patie / indien oit/ tegenwoozdig sou sijn gevoelig gewozden / we-
gens de harde tractementen / die men teffens haar Koning / en haar
selven aan dede. Maar het schein dat de consideratien diese vooz het
Hof van Romen hadden / alleen bequaam waren / om dese sentimen-
ten soo merkelyk in haar te doen verminderen: hoewelse ebenwel tus-
sen beiden toonden/ datse niet ten eenemaal ongevoelig van deselve wa-
ren. Want in den jare 1653. sijnde ses jaren na den tyd/ dat den Ka-
ning sijn Remonstrantie aan den Paus had overgegeven / gaben de drie
Staten van het Koninkrijk een seker soorte van een Manifest uit / ge-
intituleert / De smeekingen, het geroep, en verlangen der Portugiese
Kerken na haren Souvereinen Herder, den Paus: Gezukende in haar
taal het wooyd van Balidos, waar doozse dit alles op een seer aardige
wijse uitzukken, alsoo het selve eigentlijk het natuurlijk geluid der
Lammeren beteekend/ waar doozse haar Guden agter aan bleten.

In dit Manifest doense een beklaglijk verhaal van de verongelij-
kingen/ en quade tractementen / haar dooz den Heiligen Stoel aange-
daan. En om haar gzoote verduidigheid te verduidiger in het oog
van den Heiligen Vader te doen schijnen / soo gebense sijn Heiligheid met
een te kennen / dat sy selve in dese qualen hadden kunnen voozsien/ in
diese gewild hadden: Berhalende voozs in het bzeede de gevoelens der
Geleerde over dit subject van haar gerequireerd / en de reden waar op
de selve gegrondbest waren. Maar in plaats van selver een goed ge-
bruik daar van te maken / soo stellten sig in staat omse te weerleggen/
en protesteren naderhand wel solennelyk tegen deselve. En nademaal

Manifest
der drie
Staten van
Portugaal.

in dit geschiedt de gansche substantie van haar luider antwoorzen op de adviſen van haar vyzenden begrepen is; soo sullen top'er den inhoud van voorzstellen / op dat men sien moge / wat kragtige beweegreden de Dze Staten van dit Koningrijk gehad hebben / van sig selven en haar nahomelingen / het allerondzagelykste jok van slavernye op den hals te halen.

Op verklaren / datse als een ontwijffelbare waarheid vast stellen, dat den Paus, sijnde de Stadhouders van Jesus Christus op aarden, de Algemeene Herder van de Kerke, en de Wettige Navolger van den Heiligen Petrus, een Souverein Monarch van de Kerke is: Dat alle de autoriteit en alle de magt, die andere Dienaren van de Kerke souden mogen hebben, alleene van hem is afgedaald, en dat hy deselve kan suspenderen en limiteren, op soodanigen wyse en maniere als 't hem welgevult: Dat het aan geen Potentat van de wereld geoorloofd is, sich mer het bestier van den Heiligen Vader te moeyen: Dat de Wereldlyke Princen geen ondersoek hadden te doen na saken die de Kerk aangingen: hebbende in desen opsigte niet anders te doen, als tot de bescherminge, en den welstand van deselve na vermogen te contribuieren.

Dat of wel kennelijk was, dat op verscheiden tyden verscheiden wegen gebruikt waren, in het verkiesen en bevestigen der Bisschoppen, het nogtans een ontwijfelyke waarheid was, dat het selve altyd of met een expresse, of met een stilswygende toestemminge van den Paus geschied was; hebbende hy het selve gedaan na de verscheiden omstandigheden van tijden en saken: maar dat men noit soude bewysen, dat'er oit Bisschoppen sonder hem bevestigd waren.

Datse voor alle dingen beleden en vast stelden, dat in de Primitive Kerke, na de tijden van de Apostelen, dese magt op den Paus gekomen, en sederd altyd by hem gebleven is: Dat indien de Bisschoppen naderhand door de Geestelykheid, en door het Volk verkooren sijn, soo is het selve altyd met toelatinge van den Paus geweest; Dat indien de wereldlyke sig in die tyden met dese verkiefinge gemoeid hebben, 't sy door toelatinge van den Paus, of door haar eigen autoriteit, soo haddense nogtans noit van sig selven eenig waaragtig regt daar toe: Dat om dese redenen de Apostelen in het eerste begin van de Kerke, haar verboden hadden, sig met dese saken te bemoeye; Dat indien de Vorsten oit na dese sake gestaan hebben; soo hebben de Pausen deselve altyd seer strengelyk daar over doorgehaald; Dat dese Vorsten komende te bemerken van waar sy dit gepretendeerde regt bekomen hadden, het selve ten laastten weer hadden laten varen: Dat het hier van daan gekomen was, dat men in soodanigen gevalle nog op den Vorst, nog op de toestemminge van het volk, het minste regard genomen had; maar dat het pouvoir van dese verkiefsingen te doen, door de Autoriteit van den Paus, by de Geestelykheid en Munniken van soodanigen Kerk, of Diocese, en eindelijk alleen by de Capittels gebleven was: Dat de voorschreven saak in deser voegen continueerde tot op de tyden van Bonifacius de Agtste,

194 **Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van**
en Clemens de Vijfde, die in seekere gevallen de magt van Bisschoppen in te stellen voor sig selven ten eenemaal voor den Aopstolischen Stoel geconserveert heeft. Invoegen dat dese Prerogative, en dit regt van Bisschoppen te maken, gedurig by den Paus geweest is, gelijcke tegenwoordig nog is.

Wel is waar dat ook selfs na den tyd dat dese Decretale invigour was, verscheiden Vorsten gecontinueert hebben, Bisschoppen te benoemen voor haar eigen Koninkrijken en Domeinen; maar dit seggense, was niet geschied, als met toelatinge van den Paus, of op de presumpctie van een gewoonte, die door den Heiligen Stoel geaprobeert was. Maar dat het den Paus toequam, de nominatie der Bisschoppen goed te keuren, of te verwerpen; dienende de geseide nominatie alleenlijk om de genomineerde persoon in staat te stellen, om de confirmatie van den Paus, en de Apostolische Bullen, te konnen verkrygen.

Van gelyken, seggense, is het een ontwyffelbare waarheid, dat het regt van Electie, het welke in den beginne in het Capittel was, tegenwoordig ten eenemaal vernietigd is, door middel van de reserve in bovengemelte Decretale uitgedrukt: invoegen dat tegenwoordig het maken, of het instellen van de Bisschoppen, eigenlijk geen confirmatie kan genaamt worden, om dat de confirmatie een voorgaande Electie voor ondersteld. Maar tegenwoordig sijn de Electien ten eenemaal afgeschafft, uit kragt van meegemelte Decretale van de Cancellerie.

Eindelijk stellingense voor vast, dat niet tegenstaande'er een tyd is geweest in dewelke de Patriarchen, de Merropolitanen, en de Nationale Concilien, de magt hadden van Bisschoppen te bevestigen, soo hebben sy deselve thans niet meet, en konnen die ook in geenerlei maniere exerceren, om datse die noit als door toelatinge van den Paus gehad hebben, en terwyl de confirmatie plaats had, voor dat de Electien vernietigd waren, nademaal de magt om Bisschoppen te maken nogh niet door den Paus voor sig selven gereserveert was, te weeten door de geseide Decretale van de Cancellerie.

Indien een Agent van Romen / of een Inquisiteur / op sulken wyse geresonneert hadoe / men hadde geen reden sig te verwonderen / alsoo de dagelijcke onderbindinge leerd / hoe verre het interesse en de passie het menschelijcke oordeel konnen verblinden / en wat elendige reden men dikwils gebuikt / by gebrek van betere / als iemand geprebenieert is met de hoope van een considerabel boordeel / het welke hy uit het overhalen van sijn saak staat te verwagten: Maar dat drie Staten van een Koninkryk / na soo veel overtuigende bewysen als men haer uit de Schyftuur / uit de Gubbaderen / uit de constante Traditien / en uit de eenparige practyk der Roomse Kerke / had aangewesen / haar eigen verstand en reden verlochonen / om sig selve tot slaven te maken / op een tijd wanneer haer de vryheid werd aangeboden / is iets waar boozdanigheid / Staten van een Koninkryk / op een plegtelyke wyse ver-